

dansk politik under den kolde krig er det derimod ikke. Med den fornyede debat om adgang til kildemateriale fra den kolde krigs tid, der er fulgt efter debatten om dansk a-våbenpolitik og Thulebasen, dukker der måske muligheder op for, at en sådan bog kan skrives engang.

Palle Roslyng-Jensen

POUL NYBOE ANDERSEN: Thorkil Kristensen. En ener i dansk politik. Odense Universitetsforlag 1994, 241 s., ill., kr 190.

Både Nyboe Andersen og Thorkil Kristensen var politikere, der så politik og saglighed som to sider af samme sag. Nyboe Andersen hørte til den lille gruppe personer, der havde privat omgang med TK, så forfatteren har forudsætninger for at give en indlevet beskrivelse af TK's liv og levned. Nyboe Andersen er da også solidarisk med sin »genstand«, men han lægger ikke skjul på de mindre positive og mindre fremkommelige sider ved Thorkil Kristensen. Tilsvarende får Venstres politiske linie i 1950'erne ofte kritiske ord med på vejen.

Som ventet gøres der ikke meget ud af TK's barndom, men dog betragteligt mere end TK i sine erindringer kunne få sig selv til at delagtiggøre offentligheden i. Grundigere beskrevet er vejen til professoratet på Århus Universitet, som siden blev skiftet ud med et professorat på Handelshøjskolen i København. Tilsvarende med den vigtige post i formandskabet for Arbejds- og Forligsnævnet under besættelsen – hvilket næppe gjorde ham til en populær person i fagbevægelsen – og medlemskabet af Professorudvalget, der skulle overveje, hvilke økonomiske foranstaltninger, der kunne tages i brug efter befrielsen, først og fremmest for at hindre inflation.

Som nyslået folketingsmedlem blev TK finansminister på partisekretær Harald Petersens foranledning. I disse år, fra 1945-47, opstod de første brudflader i forhold til partiet, omkring Knud Kristensens fremfærd i sagen om hjemmestyreordningen for Færøerne og navnlig hans reaktionære populisme – »statsministerens private krigsførelse« som Nyboe Andersen kalder den – i Sydslesvigsagen. I regeringen gav TK udtryk for sin modstand mod statsministerens linie, men lagde bånd på sig selv af hensyn til regeringens sammenhold og overlevelse. Resultatet blev nok, at der ikke blev lagt maksimalt pres på Knud Kristensen. I den anden periode som finansminister, 1950-53, var der ikke så store problemer, fx. havde TK ikke besvær med at få begge partiers tilslutning til den fremlagte økonomiske politik. Her var TK autoriteten. Alligevel fandt han det nødvendigt at true med sin afgang, hvis regeringen imødekom oppositionens økonomiske krav – en fremgangsmåde Nyboe Andersen er skeptisk over for.

TK mente ikke, at disciplin var så nødvendig, når Venstre var i opposition, og det er en af Nyboe Andersens pointer, at uenigheden mellem TK og resten af gruppen kun kom til andres kendskab i oppositionstiden (hvilket dog var den længste). Derfor, mener Nyboe Andersen, havde Erik Eriksen heller ikke grund til at tøve ved regeringsdannelsen i 1957. Erik Eriksen afstod fra at danne en ren Venstre-regering, blandt andet med den begrundelse, at han ikke var sikker på TK's loyalitet.

Når man ser på forløbet fra 1945 til 1957 kan Erik Eriksen næppe fortænkes i sine betæneligheder. Især TK's støtte til den socialdemokratiske regering i 1955

var en pind til det dårlige forhold. TK's stigende selvbevidsthed, grænsende til selvhævdelse, og i flere situationer manglende vilje til at gå på kompromis med sine egne kan nok begrunde frygten for uro på bagsmækken. Derfor var VK-planen i 1959 sikkert en kærkommen lejlighed til at isolere TK i gruppen. Planen brød på flere punkter med TK's økonomiske politik, og nok så vigtigt cementerede den de to partiers de-korslagte-armes-politik. Den efterfølgende udvikling viste, at Erik Eriksen tog fejl i 1957 – men den bekræftede ikke TK's linie.

Nyboe Andersen hørte selv til den gruppe af højskolefolk, der støttede TK ved at udsende et åbent brev, men der kom intet ud af hverken dette eller af andre forsøg. TK tog konsekvensen og trådte ud af Venstre. I forbindelse med bruddet antyder Nyboe Andersen en spænding i partiet mellem – groft sagt – bonde og akademiker, mellem by og land. Det havde været interessant, om den sag var blevet beskrevet grundigere.

TK's efterfølgende virke som generalsekretær for OECD og derefter som pensionist og fremtidsforsker gives ikke nær så megen plads og er ikke nær så indlevet beskrevet.

Bogen er udkommet i forskningsprojektet Dansk politik under forandring 1945-85, der jo kun i begrænset omfang har publiceret forskningsresultater, som direkte udspringer af selve projektet – og i flere tilfælde er det netop politikere og embedsmænd, der har leveret de mest spændende bidrag. Med sin forståelse for politik giver Nyboe Andersen på flere punkter – fx. i forbindelse med Hedtofts glidetur i smørret – en i forhold til nogle af projektets øvrige publikationer mere bæredygtig fremstilling. Nyboe Andersen giver læseren et velskrevet og spændende indblik i en af de store personligheder, der prægede dansk politik fra 1945 til 1960.

Mogens Rüdiger

TOM SWIENTY (red.): Danmark i Europa 1945-93. Munksgaard 1994, 357 s., kr. 295.

Rækken af pjecer, hæfter, bøger og andre publikationer om de Europæiske Fællesskaber, EF (nu: EU), og om Danmarks forhold til det (vest)europæiske samarbejde voksede sig i første halvdel af 1990'erne så langt, som øjet rakte. Baggrunden var (foruden de rundhåndede oplysningsbevillinger) givetvis dels den nye dynamik, som EF-samarbejdet tilførtes umiddelbart efter Berlinmurens fald, dels den store offentlige opmærksomhed om EF-spørgsmålet i specielt Danmark som følge af de to folkeafstemninger om Maastricht-traktaten i 1992 og 1993. Litteraturen var sandt at sige af vekslende kvalitet – både den, der kom fra de (mere eller mindre) folkelige pro- og kontra-bevægelser og den, der udsendtes fra mere officielle instanser.

Denne bog, som er et samleværk skrevet hovedsagelig af fem danske samtids-historikere, er af en ganske anden, forskningsbaseret karat. Læseren føres her med kyndige hænder ad den krogede historiske vej fra Fællesmarkedets (EEC) oprettelse i 1957, over EFs virke fra 1960'erne til 1980'erne og frem til vedtagelsen af traktaten om Den Europæiske Union i 1993. Det er, som det træffende hedder i bogens forord, »historien om højtflyvende føderale visioner, der gang på gang kolliderede med nationale økonomiske og politiske interesser. Men det er også